

هدایت علمی در عصر غیبت

(سخن مدیر مسئول)

احسان پوراسماعیل

دکتری علوم قرآن و حدیث

info@ehsanpouresmaeil.com

قال امیرالمؤمنین علیه السلام:

«اللَّهُمَّ فَلَا بُدَّ لَكَ مِنْ حُجَجٍ فِي أَرْضِكَ حُجَّةٌ بَعْدَ حُجَّةٍ عَلَيَّ خَلَقْتَ يَهُودِيَهُمْ إِلَى دِينِكَ وَ يَعْلَمُونَهُمْ عِلْمَكَ لِكَيْلًا يَتَفَرَّقَ أَتْبَاعُ أَوْلِيَائِكَ ظَاهِرٍ غَيْرِ مُطَاعٍ أَوْ مَكْتُمٍ خَائِفٍ يَتَرَقَّبُ إِنْ غَابَ عَنِ النَّاسِ شَخْصِهِمْ فِي حَالِ هُدَيْتِهِمْ فِي دَوْلَةِ الْبَاطِلِ فَلَنْ يَغِيبَ عَنْهُمْ مَبْتُوثٌ عَلَيْهِمْ وَ آدَابُهُمْ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ مُتَبَتَّةٌ وَ هُمْ بِهَا عَامِلُونَ يَأْتِسُونَ بِمَا يَسْتَوْحِشُ مِنْهُ الْمَكْذِبُونَ وَ يَا بَاهُ الْمَسْرِفُونَ بِاللَّهِ كَلَامٌ يَكَالُ بِمَا تُؤْمِنُ. لَوْ كَانَ مِنْ يَسْمَعُهُ بِعَقْلِهِ فَيَعْرِفُهُ وَ يُؤْمِنُ بِهِ وَ يَتَّبِعُهُ وَ يَنْهَجُ نَهْجَةَ فَيَفْلِحُ بِهِ، ثُمَّ يَقُولُ فَمَنْ هَذَا وَ لِهَذَا يَارِزُ الْعِلْمَ إِذْ لَمْ يَوْجَدْ حَمَلَةً يَحْفَظُونَهُ وَ يُؤَدُّنَهُ كَمَا يَسْمَعُونَهُ مِنَ الْعَالَمِ، ثُمَّ قَالَ بَعْدَ كَلَامٍ طَوِيلٍ فِي هَذِهِ الْخُطْبَةِ اللَّهُمَّ وَ إِنِّي لَأَعْلَمُ أَنَّ الْعِلْمَ لَا يَارِزُ كُلَّهُ وَ لَا يَنْقَطِعُ مَوَادَّهُ فَإِنَّكَ لَا تَخْلِي أَرْضَكَ مِنْ حُجَّةٍ عَلَيَّ خَلَقْتَ إِمَّا ظَاهِرٍ يَطَاعُ أَوْ خَائِفٍ مَغْمُورٍ لَيْسَ بِمُطَاعٍ لِكَيْلًا تَبْطُلَ حُجَّتُكَ وَ يَضِلَّ أَوْلِيَاؤُكَ بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَهُمْ ثُمَّ تَمَامَ الْخُطْبَةِ». (ابن عقده كوفي، ١٤٥)

یعنی: خداوندا! ناگزیر تو باید دارای حجت‌هایی در زمین خود باشی، حتی بعد از حجت دیگر بر خلق خود، آنان به دین تو هدایت کنند و دانش تو را بیاموزند تا پیروان اولیای تو از هم جدا نشوند، آن حجت یا آشکار است ولی پیروی نمی‌شود، یا پنهان و نگران و مراقب خود است. اگر شخص آنان در حال آرامش و سکوت‌شان در حکومت‌های ناحق از مردم غایب شده باشند، علم آنان که رواج یافته، از مردم پنهان نمی‌شود و آداب ایشان در دل‌های مؤمنان پابرجا است و بدان عمل می‌کنند و مؤمنان به آن چه تکذیب کنندگان از آن در هراس هستند و اسراف‌کاران نیز از آن شانه خالی می‌کنند، مانوس‌اند؛ به خدا سوگند این سخن کالایی است که به رایگان به شما داده می‌شود، ای کاش کسی بود که آن را به یاری خردش می‌شنید و آن را می‌شناخت و باور می‌داشت و از آن پیروی می‌کرد و در راهش کام برمی‌داشت و بدان وسیله رستگار می‌شد. سپس فرمودند: چنین شخصی کیست؟ برای همین است که علم وقتی دانشوران را نیابد که نگهدارنده و همان‌گونه که آن را از عالم می‌شنوند به دیگران برسانند، پنهان می‌شود.

سپس بعد از سخنی طولانی در این خطبه آن حضرت فرمود: خداوندا! من می‌دانم که همه‌ی علم پنهان نمی‌گردد و ریشه‌هایش قطع نمی‌شود و تو زمینت را برای بندگان از حجت خالی نمی‌گذاری، - حجت تو - یا آشکار است که پیروی می‌شود و یا نگران و پنهان است که فرمانش را نمی‌برند، تا حجت تو باطل نشود و اولیای تو بعد از این که هدایتشان فرمودی، گمراه نگردند.

«طریق معرفت»، «مقتدای من»، «منهاج» و اینک «دانش‌نامه‌ی علوم قرآن و حدیث»... و باری دیگر لطف خداوند بی‌مثل و عنایت امام بی‌بدیل برای نگاشتن خود و دانشوران! حضور اعضای محترم هیأت علمی وطن، در هیأت تحریریه‌ی مجله را ارج می‌نهم و برای یکان یکان آنان توفیق خدمت به ساحت قرآن و عترت را خواستارم. به یقین، بیان دیدگاه‌ها و انتقادهای مخاطبان باز هم می‌تواند ره‌گشای ما در حرکت کاروان علم به سرمنزل مقصود باشد.

آن‌چه در سخن امیر کلام آمد، ترسیم‌کننده‌ی زمانه‌ی ماست؛ به این ترتیب باب علم و هدایت در ایام غیبت امام زمان علیه السلام مفتوح است و «هدایت علمی» فقط منحصر به زمان ظهور نیست؛ اگر چه هم اکنون، اختیار دسترسی به امام پرده‌نشین میسر نیست اما می‌توان با توسل همیشگی به عالم‌ترین انسان هستی به «هدایت علمی» دست یافت. امروز، اگرچه سستی مؤمنین سبب غیبت باب علم در روزگار ما شده است اما این غیبت ناگوار به معنای فقدان امام نیست و علم نافع او، هرگز از امت، غائب نیست؛ پس به امید خوشه‌چینی از علوم مبین قرآن در روزگار غیبت و ظهورش، نخستین شماره‌ی «دانش‌نامه‌ی علوم قرآن و حدیث» را با سلام بر او می‌گشاییم:

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ الَّذِي بِهِ يَهْتَدِي الْمُهْتَدُونَ وَ يَفْرَجُ بِهِ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ» (سیدبن طاووس، ۳۷)

منابع

- ابن عقده کوفی، احمدبن محمد، فضائل أمير المؤمنين عليه السلام، مصحح: عبد الرزاق محمد حسين حرز الدين، قم، دليل ما، چاپ اول، ۱۴۲۴ق.
- سیدبن طاووس، علی بن موسی، جمال الأسبوع بکمال العمل المشروع، قم، دار الرضی، چاپ اول، ۱۳۳۰ق.